

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератур
Кафедра української філології і методики навчання фахових
дисциплін

**Поліаспектність творчості
Лесі Українки
(до 150-річчя з дня народження)**

Збірник наукових статей і тез

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2021

УДК 821.161.2.09

П49

Рекомендовано до друку Вченою радою Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 4 від 28 жовтня 2021 року)

Редакційна колегія

Бандура Т. Й., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Босва Е. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Яремчук Н. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор.

Рецензенти

Шевченко Т. М. – доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української літератури Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

Гармаш Л. В. – доктор філологічних наук, професор, професор
кафедри української літератури та журналістики імені професора
Леоніда Ушкалова Харківського національного педагогічного
університету Г. С. Сковороди

Поліаспектність творчості Лесі Українки : збірн. наук. статей і
П49 тез. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 188 с.

УДК 821.161.2.09

© Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021

поєми пісень для уникнення монотонності оповіді, психологізовані авторські ремарки (як розлогі, так і короткі), біблійні образи, які порівнюються з дійовими особами драматичної поеми та виступають засобом надання емоційності окремим сценам.

Література

1. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Вид. 2-ге, переробл. й допов. Київ : Комора, 2014. 646 с.
2. Колошук Н. Драматургія Лесі Українки у контексті розвитку «нової європейської драми» на етапі символізму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/334784616.pdf>
3. Українка Леся. У пущі. Українка Леся. *Зібр. тв. : У 12 т.* Т. 5. Київ : Наук. думка, 1976. С. 9-135.
4. Хороб С. Українська драматургія: кризь виміри часу. Івано-Франківськ : Лілея – НВ. 1999. 200 с.

*Марія Вольчева,
студентка 3 курсу 1 групи
філологічного факультету
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц.
Т. Й. Бандура*

АРХЕТИП ЛІСУ ТА ЙОГО ХУДОЖНЯ СИМВОЛІКА В ДРАМІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»

Творчість Лесі Українки популярна не лише в Україні, а й у всьому світі. Художнє мислення письменниці часто формується засобом образної символіки, міфопоетики. Через це її індивідуальний стиль неодноразово стає предметом дослідження сучасного літературознавства. Звернувшись до жанру драми-феєрії, Леся Українка змогла поєднати у своєму творінні романтичне і міфологізоване начало. Досліджень було здійснено багато, але ми зупинимося на декількох актуальних статтях, які ґрунтовно розкрили тему міфопоетичного стрижня драми-феєрії «Лісова пісня».

Приміром, стаття П. Б. Кузьменко «Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки та «Дзвінкоблакитне» П. Г. Тичини (спроба компаративного зіставлення)» [4, с. 154]. У публікації розглядається міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки через призму лісових образів-персонажів, які впливають на світогляд Мавки.

Не менш важливою видається публікація Р. В. Вінтонова «Символ дерева в поетичній творчості Лесі Українки» [1, с. 12]. Автор уособлює архетип «ліс», досліджує його художню символіку в ліриці авторки. Ліс, на думку Вінтонова, – це головний компонент флори й фавни, він доброзичливий, приязний до людей, потрібний людським створінням для їхнього життя. Але необхідно жити у злагоді із природою, бо тоді гармонії у світі не буде [1, с. 14].

Метою нашої статті є дослідження специфіки архетипу лісу та його художньої символіки в драмі Лесі Українки «Лісова пісня».

Архетипом у літературознавстві називають зразок, за яким створюється літературний витвір мистецтва, що відображає суть, сплановану у символах, ознаках, які виражені в історіях, міфах, легендах, алегоріях. Архетип – це часто дубльовані сюжети, образ, подоба, а також і своєрідні мотиви в літературних і фольклорних творах [2, с. 64].

Прискіпливу увагу до міфології літературознавці вважають властивістю романтизму та його форми – неоромантизму. Течію неоромантизму варто вважати рятівним, винятковим крилом напрямку модерністського, в якому міфічність сюжету виступає обов'язковим складником. Творчість Лесі Українки є блискучим підтвердженням тому. Літературознавець Я. Поліщук зазначав: «Письменниця створила, виробила яскраву модель міфілогізованого сюжету своєю драмою-феєрією «Лісова пісня» [4, с. 213]. Саме вона осмислила архетип лісу як уособлення добра та зла, міфологізувала сюжет з романтичними деталями та подробицями.

Грунтовною умовою або чинним фактором виступає у творчості Лесі Українки міфологізація, оскільки образи, персонажі драми-феєрії «Лісова пісня» визріли у контексті образності фольклору та міфопоетики. Проте сам міф не був основою драми-феєрії, він надавав твору лише канву, бік фабули, прийоми, бо сюжет цілком належить письменниці [4, с. 21].

Якщо зосередити увагу на самому творові, то читач та глядач може відчутти ту символіку дерева, яку хоче яскраво представити мисткиня. Того самого дерева життя, яке супроводжує людину впродовж усієї долі – від народження і до самої смерті. І цей супровід несе певний містичний символ всього живого на землі. Дерево виступає посередником між добром і злом, між внутрішнім і зовнішнім, високим й земним, реальним та ірреальним, побутовим та мистецьким. [1, с. 170]. Дерево – це праобраз лісу, який допомагає людині опанувати свої емоції, привести до ладу свої почуття та

думки. Леся Українка занурює читача у гущу лісу, показуючи паралель між добром і злом, проте письменниця на початку твору подає ліс як вищий спокій та блаженство: «Старезний, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу простора галява з плакучою березою і з великим престарим дубом. Галява скраю переходить в куп'я та очерети, а в одному місці в яро-зелену драговину — то береги лісового озера, що утворилося з лісового струмка. Струмок той вибігає з гущавини лісу, впадає в озеро, потім, по другім боці озера, знов витікає і губиться в хащах» [6, с. 30].

Авторка стверджує, що гармонії між людиною та природою досягти дуже складно, адже всі мешканці лісу (міфічні створіння, дерева, рослини) є живими і мають душу:

Русалка

(впливає на берег і кричить)

Дідусю! Лісовий! біда! рятуйте!

Лісовик

(малий, бородатий дідок, меткий рухами, поважний обличчям; у брунатному вбранні барви кори, у волохатій шапці з куніці)

Чого тобі? Чого кричиш?

Русалка

Там хлопець на дудки ріже очерет!» [6, с. 35].

Проте головний герой Лукаш все ж таки налагоджує контакт між людиною та міфічними створіннями у лісі за допомогою гри на сопілці:

Мавка

Весна ще так ніколи не співала, як отепер. Чи то мені так снилось?

Лукаш знов грає [мелодія № 5].

Ні... стій... Ба! чуєш?.. То весна співає? Лукаш грає мелодію № 5, тільки ближче.

Лісовик

Та ні, то хлопець на сопілці грає.» [6, с. 36].

Леся Українка виокремлювала кожне дерево як певний тип людини, бо, за народним повір'ям, душа після смерті переселяється в дерево. Віра у переселення душ тісно була пов'язана із вірою у всевладність слова. Люди антропоморфізували дерева, ототожнювали із певними характеристиками моралі, населяючи ліси різними божествами [1, с. 167].

Поетеса утверджує ідею, що ліс прихильний до людей, він потрібен людині для її життя. Проте й людині варто бути

доброзичливою, мудрою та щирою до лісу. Саме такою людиною є дядько Лев, який живе у гармонії з лісом, шанує його та знає усі його закони. Такою ж вірною лісу є його мешканка Мавка, для якої кожне дерево – це жива істота, яка має свої почуття, звички, вдачу:

Осика все мене чогось лякає;
вона й сама боїться – все тремтить.

Дуби поважні надто. Дика рожа
Задирлива, так само й глід, і терен.

А ясен, клен і явір – гордовиті.

Калина все хизується красою,
що байдуже їй до всього на світі» [1, с. 26].

Ліс уособлює не лише добро, благодійність, доброзичливість, але й зло, погане, лихе. У ньому як позитивні герої, так і негативні. До позитивних образів ми можемо віднести: Мавку, Лісовика, Русалку Польову, Перелесника; до негативних образів – Куця, Потерчат, Злиднів, Водяника та інших.

Кожне дерево у «Лісовій пісні» – це дзеркало людської душі, почуттів, стосунків, емоцій, характерів. Ми можемо побачити у драмі-феєрії розквіт емоцій, переживань та почуттів, тугу за коханим, за молодістю, а також бачимо дівочу долю. Саме з лісу усе почалося і лісом усе закінчилось у творі. Все це пов'язується з деревами, які є заступниками людського роду, захисниками від злих намірів. Дерево – це начало начал, це форма життя, яка не може жити окремо від людини, як це показано у драмі «Лісова пісня» [1, с. 163].

Дерево – це прообраз лісу, який допомагає людині опанувати свої емоції, привести до ладу свої почуття та думки. Леся Українка занурює читача у гущу лісу, показуючи паралель між добром і злом, проте письменниця на початку твору уособлює ліс як вищий спокій та блаженство.

Висновки. Леся Українка показує, що гармонії між людиною та природою досягти дуже складно, адже всі мешканці лісу (міфічні створіння, дерева, рослини) є живими і мають душу. Архетипи дерев знайшли яскраве, багатопланове втілення у художньому дискурсі Лесі Українки. Хоча вони у драмі «Лісова пісня» більше тяжіють до фольклорних витоків з власне українськими національними ознаками, та все ж це своєрідні коди, які допомагають глибше осягнути те, що визначає основи буття.

Символічні лісові образи мають сюжетотвірну функцію, а також збагачують творчу манеру письменниці міфопоетичною зумовленістю та рисами неоромантичного художнього мислення.

Література

1. Вінтонів Р. В. Символ дерева в поетичній творчості Лесі Українки. *Науковий вісник Львівського національного університету імені І. Франка.* Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2006. Вип. 16. 4. С. 14-19. URL : https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2006/16_4/14_Wintoniw_16_4.pdf
2. Ковалів Ю. І. Архетип. Вічні образи. Вічні теми (мотиви). *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. С. 96-98.
3. Колесник О. С. Аналітична психологія як методологія аналізу міфопоетичної символіки в літературі (на прикладі творчості Лесі Українки). *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.* Чернігів : ЧДПУ, 2002. Вип. 14. С. 93-98.
4. Кузьменко П. Б. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки та «Дзвіноблакитне» П.Г. Тичини (спроба компаративного зіставлення). *Культура народів Причорномор'я.* 2014, № 277. С. 159-161. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/93454>
5. Поліщук Я. Поліфункціональність міфу в поезиці модернізму. *Слово і час.* 2001. № 2. С. 24-29.
1. Українка Леся. Твори у 12-ти томах. Київ : Наукова думка, 1979. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=508>

*Катерина Василенко,
студентка 3 курсу 1 групи
філологічного факультету
Науковий керівник – канд. філол. наук, викл.
Павлюк Н. Л.*

МАСКУЛІННИЙ ДИСКУРС У ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «КАМІННИЙ ГОСПОДАР» ТА «ПОМИЛКА»

Постановка проблеми. Творчість Лариси Косач охоплює широкий тематичний спектр. І поезія, і проза, і драма – «клондайк» вічних проблем, які стосуються не лише минувшини, але й актуальні в наш час. Кожна нова публікація (наукового чи художнього характеру) може змінити кут зору на суть тексту, його зміст, вмотивованість вчинків героїв. Зважаючи на кількість дослідників, які пов'язали частину свого життя з Лесею Українкою, можна